

การศึกษานี้ศึกษาสถานภาพของสิทธิการสื่อสารในประเทศไทยใน 4 ประเด็นหลัก คือ กฎหมายและการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพของข้อมูลข่าวสาร ความหลากหลายของเนื้อหา และมณฑลสาธารณณะในสื่อมวลชน ระเบียบวิธีการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก อาทิ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสาร และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า มีกฎหมายและบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจำนวนไม่น้อยที่สนับสนุนเสรีภาพของสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่มาจากประชาชน ถึงแม้ว่าหลังจากนั้นจะเกิดความล้มเหลวของการสรรหาสมาชิกคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงแห่งชาติ (กสช) ซึ่งก่อให้เกิดสัญญาณการก้าวก่ายดูแล ซึ่งเชื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในกรมประชาสัมพันธ์เข้ามาแทรกแซงในการเคลื่อนไหวที่สำคัญตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปสื่อ เช่น วิทยุชุมชน

ในส่วนของเสรีภาพของสื่อมวลชน การศึกษาพบว่ามีปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ การศึกษาจะมองใน 2 ช่วงระยะเวลา คือ 1) ช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลดร.ทักษิณ ชินวัตร (ในวาระที่สองถึงช่วงก่อนการรัฐประหารในเดือนกันยายน 2549) และ 2) ช่วงหลังการรัฐประหาร ในช่วงแรกพบว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนพบว่าถูกควบคุมอย่างแนบเนียนผ่านการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาท การแทรกแซงความเป็นอิสระของบรรณาธิการโดยการครอบครองกิจการทางธุรกิจ ความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และอิทธิพลทางการเมือง การเซ็นเซอร์ในสื่อที่รัฐเป็นเจ้าของ และการบีบบังคับและคุกคามสื่อผ่านกลุ่มรากหญ้าที่เป็นพันธมิตรทางการเมืองของรัฐ ในช่วงหลังการรัฐประหารซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลต่อเสรีภาพของสื่อมวลชน เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนของลักษณะในการควบคุม เป้าหมายของการควบคุมและบทบาทขององค์กรวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวในประเด็นดังกล่าว พบว่ามีเสรีภาพในการทำงานสูงกว่าในสมัย พตท. ทักษิณ อย่างไรก็ดี สื่ออินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นเป้าหมายในการควบคุมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นพื้นที่ที่อำนาจเก่าเข้าไม่ถึง

นอกจากนี้ 10 ปีหลังจากการบังคับใช้กฎหมายเสรีภาพของข้อมูลข่าวสารฉบับแรก การศึกษาพบว่ายังมีอุปสรรคหลายประการต่อการสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐผ่านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น การขาดความรู้ ความเข้าใจของข้าราชการเกี่ยวกับเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติ ค่านิยมของข้าราชการที่มักจะให้ข้อมูลข่าวสารในส่วนราชการเท่านั้น

ในส่วนของความหลากหลายในเนื้อหาสื่อและมณฑลสาธารณณะในสื่อมวลชน ศึกษาในสื่อโทรทัศน์จากผังรายการและจากการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ความหลากหลายในรายการโทรทัศน์มีต่ำ มักกระจุกตัวอยู่ที่รายการประเภทบันเทิงมากกว่ารายการที่เป็นข่าวสารและสาระ ขาดรายการประเภทวิเคราะห์ข่าว ส่วนในแง่ของกลุ่มผู้ชมพบว่าเน้นเหมารวมกลุ่มผู้ชมต่างๆ ไปในวงกว้างจนขาดความสมดุลให้กับรายการที่เหมาะสมกับความต้องการของคนบางกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ และพื้นที่สาธารณณะในสื่อโทรทัศน์เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายการประเภทสนทนาปัญหาบ้านเมือง 2 รายการ คือ รายการรองสถานการณ์ และรายการถึงลูกถึงคน ซึ่งพบว่ารายการแรกมีความเป็นพื้นที่สาธารณณะน้อยกว่ารายการหลัง

This study examines the status of communication rights in Thailand through four main indicators – related laws and regulation, freedom of the press, freedom of information, diversity of content, and the public sphere in mass media. The scope of study covers the mentioned four areas. The research uses mainly qualitative methods such as in-depth interviews and documentary research alongside quantitative method like content analysis to uncover findings.

The research has these findings. First, with respect to law and policies that relate to communicating in the public sphere, the study finds a number of laws and provisions that support freedom of the press particularly after the promulgation of the 1997 Constitution, the People Charter. Nevertheless, subsequent incidents like the failed selection of members of the National Broadcast Council has created a regulatory vacuum which allows the incumbent Department of Public Relations to intervene in important movements like community radio broadcasting.

As for freedom of the press, the study finds many problems and constraints. The study looks into two periods – the period under former Prime Minister Thaksin Shinawatra administration (only the second term and the period prior to the coup d'etat in September 2006) and the period subsequent to the coup. During the Thaksin regime, freedom of the press was found to be in retreat with many subtly-devised schemes for control including libel/defamation lawsuits, editorial interference through business takeover, business connection and political influence, censorship in state-owned media, and press harassment and coercion through grassroots political allies. In the post-coup period, however, there are important changes that affect freedom of the press. These changes manifest in the nature of control, object of control and the role of professional organizations. Based on in-depth interviews with news editors and chiefs, freedom of the press is perceived to be relatively higher in the post-coup period. The new regime tends to resort to requests for co-operation and patron-client favors. The Internet also emerges as relatively more important target of control. Meanwhile, representatives from professional media organizations have been opportunistic, from their existence in the legislature, to push for new media laws to replace old authoritarian laws.

Furthermore, after ten years of enforcement of the first freedom of information law, the study finds that many obstacles still remain in fostering transparency through open disclosure of public information including the general lack of knowledge about freedom of information in government officials, as well as their negative attitudes and values towards information disclosure.

As for diversity in media content and the public sphere in mass media, the research finds that content diversity is low in Thai television with high concentration in entertainment programs while lacking in news analysis programs. Meanwhile, a comparative textual study is carried out in two news talk programs – *krong stha nakarn* and *theung look theung khon* which finds that the former has elements that resemble a public sphere more than the latter.